

Religionsvetenskapens marker och kartor

Disciplinen religionsvetenskap växte fram ur behovet av att försöka beskriva och förklara icke-kristna människors trosföreställningar och praktiker på ett sätt som inte så uppenbart skulle framhäva ett kristet teologiskt tänkesätt. Veikko Anttonen, professor i religionsvetenskap vid Åbo universitet, ger sig i denna publikation¹ in i projektet att berätta om disciplinens västerländska historia och koppla denna till en specifik finländsk universitetstradition. Anttonen besitter de lämpliga kunskaperna för ett sådant projekt. Han kan de finska företrädarnas publikationer, speci-

ellt Uno Harvas och Martti Haavios utan och innan och kopplar dem till internationella trender. Här spelar också Edward Westermarck en stor roll när vi betänker att religionsvetenskapen kan beskrivas som ett ämne som tar stöd i humaniora och samhälls- och beteendevetenskaperna i sin strävan efter att producera empirisk, jämförbar och systematisk kunskap från ett världsvitt fält i historia och nutid.

Avsnittet som behandlar förgrundsgestalterna – Max Müller, Edward B. Tylor, Rudolf Otto, Gerardus van der Leeuw, Mircea Eliade m.fl. – uppfattar jag som kunskap som alla blivande religionsvetare behöver känna till för att förstå de aktuella teoretiska och praktiska konsekvenserna

¹ Anttonen, Veikko 2010. *Uskontotieteen maastot ja kartat* (Tietolipas 232.). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 286 s.

för religionsforskningen. Jag är sålunda överens med Anttonen i hans strävan efter en gedigen lärdomshistoria.

Efter att ha behandlat den internationella forskningens framväxt visar Anttonen hur den finländska religionsforskningen – i jämförelse med annan nordisk religionsvetenskap – har en stark bakgrund i folkloristiken vid de finländska universiteten. Avsnittet om den finländska etnografins pionjärer, mytforskningen och den historiskt-geografiska metodens utvecklare tillhör inte enbart den finländska religionsvetenskapliga kunskapens måsten utan är i mitt tycke obligatorisk kunskap för alla blivande finländska utövare av kulturvetenskaper generellt sett.

Anttonens egna stora bidrag till religionsvetenskapen handlar om helighetsbegreppet och hur det kan förstås som en gränsmarkör. Av förståeliga skäl ger han mycket utrymme i boken åt att diskutera hur han tolkar och förstår centrala finska ord som markerar centrum-periferi. Om man har – som jag – enbart en elementär kunskap i finska språket och inte sedan tidigare känner till bondesamhällets uttrycksätt och lokala finska variationer blir läsningen något tungrodd. Att översätta den senare delen av boken som behandlar såväl det finländska religiösa geografiska som mentala landskapet är garanterat en utmaning.

Enligt min mening är dock den senare delen av boken som behandlar hur vi kan förstå finländskheten som en religiös yttring värdefull av många skäl. Jag fastnar själv för hur Anttonen lyckas visa hur stark symbolen 'skogen' kan vara för finländare. Populärkulturforskare som vill fördjupa sig i hur Finlandsbilden aktivt skapas och traderas har nytta av denna kunskap.

Anttonen har en lång erfarenhet inom forskningen. Det märks i boken att det finns mycken kunskap som har trängts in. Kombinationen av ämnets forskningshistoria och Anttonens 'pyhästudier' fungerar någorlunda bra. Speciellt lyckat tycker jag att det blir när han visar på hur viktigt det är med geografisk kunskap för att förstå religiösa uttryck. *Uskontotieteen maastot ja kartat* fyller sin funktion som en introduktion till religionsvetenskapen på finska i och om Finland vid sidan av *Mikä ihmeeen Uskonto? Suomalaisten tutkijoiden puheenvuoroja uskonnosta* red. Tom Sjöblom och Terhi Utriainen från 2004 och *Uskontotieteen portaita. Historiaa ja tutkimussuuntia* av Päivikki Suojanen från 2000 samt *Teuvo Laitilas Ihmisen jumalat. Johdatus uskontotieteeseen* från 2006.

Jan Svanberg